

BERNARD WERBER s-a născut la Toulouse în 1961. După ce termină liceul, începe să scrie romanul *Les fourmis* și urmează Facultatea de Drept în orașul natal. Apoi studiază jurnalismul la Paris, primește o bursă în Africa, scrie pentru mai multe publicații din Franța. În 1991 îi apare la Editura Albin Michel *Les Fourmis*, volumul pe care-l începuse în adolescență. Cartea are un succes imediat, este tradusă în treizeci de limbi și cucerește milioane de cititori. În 1992 i se publică *La Jour des fourmis*. Volumul al treilea al seriei, *La Révolution des fourmis*, vede lumina tiparului în 1996. Urmează, de-a lungul anilor, aproape treizeci de cărți (serii SF, volume de proză scurtă, lucrări experimentale) care reflectă interesul autorului pentru știință, filozofie, spiritualitate, scrierile sale ilustrând și combinarea dintre genurile literare.

BERNARD WERBER

■ FURNICILE

Traducere din limba franceză
NICOLAE CONSTANTINESCU

Ediția a II-a

NEMIRA

CUPRINS

1. Trezirea.....	9
2. Tot mai adânc.....	90
3. Trei odisei.....	185
4. Capătul drumului.....	232
Glosar.....	277

TREZIREA

- Veți vedea, nu e deloc ceea ce vă așteptați să fie.

Notarul îi spuse că imobilul fusese catalogat ca monument istoric și că în el locuiseră niște bătrâni înțelepți din Renaștere, cărora le uitase numele.

Urcară scara și pătrunseră pe un culoar întunecat unde notarul bâjbâi îndelung, apăsând zadarnic pe un buton înainte de a exclama în ciudat:

- Ah, la naiba! nu funcționează.

Se afundară în întuneric, pipăind cu zgomot pereții. După ce găsi în sfârșit ușa, o deschise și, de data asta, apăsă cu succes pe întrerupătorul electric, notarul își văzu clientul schimbat la față.

- Nu vă simțiți bine, domnule Wells?

- Am un fel de fobie. Dar nu-i nimic.

- Vă e frică de întuneric?

- Exact. Dar mi-e deja mai bine.

Vizitară împreună locul. Era un subsol de două sute de metri pătrați. Deși nu comunica cu exteriorul decât prin câteva răsuflători înguste, situate la nivelul tavanului, apartamentul îi plăcu lui

Jonathan. Cenușiul pereților era uniform și praful se lăfăia peste tot... Dar nu era cazul să facă mofturi.

Actualul lui apartament era cu mult mai mic decât acesta. Și nici nu mai avea cu ce plăti chiria; atelierul de lăcătușerie la care lucra hotărâse de curând să se lipsească de serviciile lui.

Moștenirea lăsată de unchiul Edmond era într-adevăr un chilipir nesperat.

Două zile mai târziu, Jonathan se instala la nr. 3 de pe strada Sibariților împreună cu nevasta lui, Lucie, cu fiul lor, Nicolas, și cățelușul Ouarzazate, un caniş pitic corcit.

– Mie îmi plac zidurile astea cenușii, zise Lucie ridicându-și părul des și roșcat. Vom putea tapeta cum vrem noi. Totul trebuie refăcut aici. E ca și când ai avea de transformat o închisoare în hotel.

– Unde e camera mea? Întrebă Nicolas.

– În capăt, la dreapta.

– Hau, hau, făcu Ouarzazate și începu s-o muște în joacă pe Lucie de pulpe, fără să țină seama de faptul că stăpâna lui avea în brațe serviciul de veselă din zestre.

Drept pentru care a fost închis imediat în toaletă; cu cheia, pentru că sărea până la clanțe și știa să apese pe ele.

– Îl cunoșteai bine pe generosul tău unchi? reluă Lucie.

– Pe unchiul Edmond? De fapt, tot ce-mi amintesc despre el e că mă lua de mâini și mă învârtea când eram mic de tot. O dată mi-a fost așa de frică încât am făcut pipi pe el.

Râseră amândoi.

– Încă de pe atunci erai fricos! îl tachină Lucie.

Jonathan se prefăcu a nu auzi.

– Nu s-a supărat. I-a spus doar atât mamei: „Bun, știm deja că nu-l putem face aviator...” Mai târziu, mama spunea că-mi urmărea cu atenție evoluția, dar nu l-am mai văzut.

– Ce meserie avea?

– Era savant. Biolog, mi se pare.

Jonathan căzu pe gânduri. La urma urmei, nici măcar nu-și cunoștea binefăcătorul.

LA

6 km de acolo:

BEL-O-KAN,

1 metru înălțime

50 de etaje sub sol

50 de etaje deasupra solului

Cel mai mare oraș din regiune

Populație estimată: 18 milioane de locuitori.

Producție anuală:

– 50 litri de mierat de păduche-de-frunză.

– 10 litri de mierat de coșenilă.

– 4 kilograme de ciuperci agaricacee.

– Pietriș expulzat: 1 tonă.

– Kilometri de culoare practicabile: 120

– Întinderea la suprafață: 2m².

O rază de soare a reușit să pătrundă. Un picior s-a mișcat. Primul gest de la intrarea în hibernare, în urmă cu trei luni. Un alt picior, terminat cu două gheare care se depărtează puțin câte puțin, se deplasează lent înainte. Al treilea picior se întinde și el. Apoi un torace. Apoi un individ. Apoi doisprezece indivizi.

Tremură pentru a-și ajuta sângele transparent să circule prin rețeaua arterelor. Sângele devine din vâscos fluid, apoi lichid. Treptat, pompa cardiacă se pune din nou în mișcare. Ea împinge lichidul vital până la extremitatea membrilor. Structurile biomecanice se încălzesc. Articulațiile hipercomplexe pivotează. Peste tot, rotulele cu plăcile lor protectoare se mișcă până la punctul extrem de răsucire.

Se ridică. Corpurile lor își recapătă răsufierea. Mișcările sunt descompuse. Dans cu încetinitorul. Se agită ușor, se scutură. Picioarele din față se împreunează în fața gurii de parcă ar vrea să se roage, dar nu, își umezesc ghearele pentru a-și lustrui antenele.

Cele douăsprezece creaturi sculate din somn se fricționează unele pe altele. Apoi încearcă să-și trezească vecinii. Dar abia au

destulă putere pentru a-și mișca propriile lor corpuri, nu au energie de oferit. Renunță.

Apoi pornesc greoi printre corpurile încremenite ale surorilor lor. Se îndreaptă spre marele Exterior. Organismul lor cu sânge rece trebuie să capteze caloriile soarelui.

Înaintează istovite. Fiecare oraș e o adevărată durere. Ar dori atât de mult să se culce din nou și să fie liniștite cum sunt milioane asemenea lor! Dar nu. Ele s-au trezit primele. Acum trebuie să reînsuflețească întreaga cetate.

Traversează scoarța orașului. Lumina solară le orbește, dar contactul cu energia pură este nemaipomenit de reconfortant.

*Soare, intră în trupurile noastre flămânde
Pune în mișcare mușchii care ne dor
Și unește-ne gândurile împrăștiate*

E o veche serenadă a furnicilor roșcate din mileniul o sută. Încă de pe atunci simțeau în creierul lor pornirea de a cânta în momentul primului contact cu căldura.

Ajunse afară, încep să se spele metodic. Secretă o salivă albă cu care își ung maxilarele și picioarele.

Se perie. E un întreg ceremonial imuabil. Mai întâi ochii. Cele o mie trei sute de mici hublouri care formează fiecare ochi sferic sunt curățate de praf, umezite, uscate. La fel procedează cu antenele, cu picioarele din spate, cu cele de la mijloc și cu cele din față. Iar la sfârșit își lustruiesc platoșele roșcate până când strălucesc ca niște picături de foc.

Printre cele douăsprezece furnici trezite din somn se află și un mascul de reproducere. Corpul lui e ceva mai mic decât talia mijlocie a populației belokaniene. Are mandibule înguste și este programat să trăiască doar câteva luni, în schimb se bucură de avantaje necunoscute celorlalți din neamul lui.

Primul privilegiu al castei sale: fiind sexuat, el are cinci ochi. Doi ochi mari și globuloși, care îi conferă o percepție vizuală amplă de 180 de grade, plus trei oceli mici plasați în formă de triunghi pe frunte. Ultimii sunt de fapt niște captatori de radiații infraroșii care îi permit să detecteze de la distanță orice sursă de căldură, chiar și atunci când e întuneric beznă.

O astfel de caracteristică se dovedește cu atât mai prețioasă, cu cât majoritatea locuitorilor din marile cetăți ale acestei sute de mii de milenii au devenit complet orbi ca urmare a faptului că și-au petrecut întreaga existență sub pământ.

Dar nu e singura lui particularitate. El mai are (ca și femelele) aripi care într-o zi îi vor permite să zboare ca să facă dragoste.

Are toracele bine protejat de o placă-scut specială, numită mezotonum.

Antenele lui sunt mai lungi și mai sensibile decât antenele celorlalți locuitori.

Acest tânăr mascul reproducător zăbovește îndelung pe dom, ghiftuindu-se cu soare. Apoi, după ce s-a încălzit bine, se întoarce în cetate. Temporar, face parte din casta furnicilor „mesagere termice“. Circulă pe culoarele etajului trei de la subsol. Aici, toată lumea încă mai doarme profund. Corpurile înghețate stau încremenite. Antenele zac în dezordine.

Furnicile încă mai visează.

Tânărul mascul își întinde piciorul spre o lucrătoare pe care vrea să o trezească din somn cu căldura corpului său. Contactul călduț provoacă un șoc agreabil.

După ce apăsă a doua oară pe butonul soneriei, se auzi, în sfârșit, un pas de șoricel. Ușa se deschise, cu un moment de pauză, în care bunica Augusta desfăcu lanțul de siguranță.

De la moartea copiilor, bătrâna trăia retrasă în acest mic apartament de treizeci de metri pătrați, rememorând întruna vechile amintiri. Desigur că asta nu putea să-i facă bine, dar rămăsese la fel de cumsecade.

– Știu că e ridicol, dar pune-ți tălpii. Am dat parchetul cu ceară.

Jonathan se conformă. Bătrâna o porni repede înaintea lui, conducându-l spre un salon plin de mobile acoperite cu huse. Jonathan se așază cu multă grijă pe marginea mării canapele; în ciuda străduinței sale, plasticul scârțâi.

- Îmi pare tare bine c-ai venit... Poate că n-ai să mă crezi, dar aveam de gând să-ți dau un telefon.

- Serios?

- Închipuie-ți că Edmond îmi dăduse ceva pentru tine. O scrisoare. Mi-a spus: „Dacă mor, va trebui să-i dai neapărat această scrisoare lui Jonathan.“

- O scrisoare?

- O scrisoare, da, o scrisoare... Mmm, nu mai știu unde am pus-o... Stai o clipă... Mi-a dat scrisoarea; îmi spun că mă duc s-o pun bine și o pun într-o cutie. Trebuie să fie într-una din cutiile de tablă din dulapul cel mare.

Bătrâna își puse în mișcare tălpicii, dar se opri după al treilea pas.

- Vai, ce proastă sunt! Uite cum te primesc! Bei un ceai de verbină?

- Cu plăcere.

Bunica intră în bucătărie și zdrăngăni cratițele.

- Spune-mi cum o mai duci, Jonathan! Îi strigă ea.

- Păi, nu prea grozav. Am fost concediat.

Bătrâna își scoase la iveală capul de șoricel alb, apoi apărură în întregime, cu un aer grav, înfășurată într-un șort lung, de culoare albastră.

- Te-au dat afară?

- Da.

- De ce?

- Știi, lăcătușeria e o meserie specială. Societatea noastră, SOS Serrure, funcționează douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru în toate cartierele din Paris. Numai că, de când unul din colegii mei a fost agresat, am refuzat să mă mai deplasez seara în cartierele dubioase. Atunci mi-au făcut vânt.

- Ai făcut foarte bine. Mai bine să fii șomer și sănătos decât invers.

- Și pe urmă, nu mă prea înțelegeam cu șeful meu.

- Dar experimentele tale de comunități utopice? Pe vremea mea, asta se numea „comunitățile New Age“, se amuză ea, pronunțând „nuiaj“.

- Am renunțat după eșecul fermei din Pirinei. Lucie se săturase să tot gătească și să spele vasele pentru toată lumea. Aveam mulți paraziți printre noi. Ne-am certat cu ei. Acum trăiesc numai cu Lucie și cu Nicolas... Dar tu, bunico, ce mai faci?

- Eu? Exist. E și asta o ocupație care-ți umple tot timpul.

- Norocoaso! Ai trăit trecerea de la un mileniu la altul...

- Oh! Știi, ceea ce mă frapează cel mai mult e faptul că nimic nu s-a schimbat. Înainte, când eram tinerică de tot, se spunea că după anul două mii se vor petrece niște lucruri extraordinare, și, după cum vezi, nu s-a întâmplat nimic. Și acum avem bătrâni singuri, și acum avem șomeri, și acum mașinile scot fum. Nici măcar ideile n-au evoluat. Uită-te și tu, anul trecut au redescoperit suprarealismul, cu un an înainte, rock'n-rollul, iar ziarele anunță deja pentru această vară marea întoarcere la minijupe. Dacă o s-o ținem tot așa, în curând vom dezgropa vechile idei de la începutul secolului trecut: comunismul, psihanaliza și relativitatea...

Jonathan zâmbi.

- S-au făcut totuși și unele progrese: a crescut durata medie de viață, după cum au crescut și numărul divorțurilor, și nivelul de poluare a aerului, și lungimea liniilor de metrou...

- Mare scofală. Eu credeam că toți vom avea avioanele noastre personale și că vom decola de pe balcon... Știi, când eram tânără, oamenii le era frică de războiul atomic. O frică grozavă. Să mori la o sută de ani, în vârtoarea unei ciuperci nucleare gigantice, să mori odată cu planeta... era totuși o chestie. Așa, o să mor ca un cartof stricat. Și nimănui n-o să-i pese.

- Ba nu, bunico, ba nu.

Bătrâna își șterse fruntea.

– Și mai e și cald, mereu mai cald. Pe vremea mea nu era așa de cald. Aveam ierni adevărate și veri adevărate. Acum canicula începe din martie.

Se întoarce la bucătărie, unde se repezi să apuce cu o dexteritate neobișnuită toate instrumentele necesare pentru pregătirea unui adevărat ceai de verbină. Aprinse un chibrit și, după ce auzi șuieratul gazului care trecea prin vechile conducte ale bucătăriei, reveni mult mai destinsă.

– Dar ia spune, probabil că ai venit la mine cu un motiv anume. În zilele noastre nimeni nu-i vizitează pe bătrâni doar așa...

– Nu fi cinică, bunico.

– Nu sunt cinică, dar știu pe ce lume trăiesc, asta e tot. Haide, destul cu fasoanele, spune-mi ce te aduce la mine.

– Aș vrea să-mi vorbești despre „el“. Îmi lasă moștenire apartamentul lui, și eu nici măcar nu-l cunosc.

– Nu ți-l amintești pe Edmond? Cu toate astea îi plăcea tare mult să te învârtască atunci când erai mic. Chiar îmi aduc aminte că odată...

– Da, asta-mi amintesc și eu. Dar în afară de această anecdotă, totul e beznă.

Bătrâna se instalează într-un fotoliu mare, având grijă să nu sifoneze prea tare husa.

– Edmond este... Hm, era o figură. Unchiul tău mi-a făcut necazuri încă de mic. Nu era floare la ureche să fii mama lui. Uite, de exemplu, își distrugea sistematic toate jucăriile ca să le demonsteze, mai rar ca să le și monteze la loc. Și dacă ar fi fost numai jucăriile! Desfăcea totul: ceasul, picupul, periuța de dinți electrică. Odată a demontat chiar și frigiderul.

De parcă ar fi vrut să-i confirme spusele, vechea pendulă din salon începu să bată lugubru. Micul Edmond îi făcuse și ei zile fripte.

– Și mai avea o dambla: ascunzătorile. Răsturna casa cu fundul în sus pentru a-și construi adăposturi. Construisese în pod unul din cuverturi și umbrele, altul, din scaune și haine de blană, în camera lui. Îi plăcea să stea ascuns în ele, în mijlocul comorilor pe care le îngrămădisese înăuntru. Odată m-am uitat și eu și am văzut că era

plin de perne și de tot felul de mecanisme pe care le scosese de la aparate. De altfel, arăta destul de confortabil.

– Toți copiii fac așa...

– Se poate, numai că la el chestia asta lua proporții uimitoare. Nu se mai culca în pat, nu mai voia să doarmă decât într-unul din culcușurile lui. Stătea uneori zile întregi fără să se miște de-acolo. De parcă hiberna. Mama ta spunea despre el că trebuie să fi fost veveriță într-o viață anterioară.

Jonathan zâmbi pentru a o încuraja să continue.

– Într-o zi a vrut să-și construiască adăpostul între picioarele mesei din salon. Asta a fost picătura de apă care a umplut paharul; bunicul tău s-a înfuriat rău de tot, lucru care i se întâmpla foarte rar. I-a tras o bătaie la fund, i-a distrus toate culcușurile și l-a obligat să doarmă în patul lui.

Bătrâna suspină.

– Din ziua aceea l-am pierdut definitiv. De parcă am fi rupt cordonul ombilical. Nu mai făceam parte din lumea lui. Dar cred că această experiență era necesară, trebuia să știe că universul nu se va pleca veșnic în fața capriciilor lui. După aceea, crescând, a început să ne facă probleme. Nu suporta școala. Îmi vei spune din nou: „Ca toți copiii.“ Dar la el aversiunea asta mergea prea departe. Cunoști mulți copii care se spânzură la toaletă cu cureaua de la pantaloni pentru că i-a certat învățătorul? El a făcut asta la șapte ani. L-a dat jos de acolo omul de serviciu.

– Poate că era prea sensibil...

– Sensibil? Aiurea! Un an mai târziu a încercat să-și înjunghie unul din profesori cu o foarfecă. A țintit inima. Din fericire, nu a reușit decât să-i prăpădească tabachera.

Bătrâna ridică ochii în tavan. Prin minte îi zburăteau tot felul de amintiri, ca niște fulgi de zăpadă.

– După aceea treaba a început să meargă mai bine, pentru că unii profesori reușeau să-l atragă. Avea zece la materiile care îl interesau și doi la toate celelalte. Nu lua decât doi sau zece.

– Mama îl considera genial.

– Era fascinat pentru că el îi explicase că încerca să dobândească „cunoașterea absolută“. Mama ta, crezând de la vârsta de zece ani în viețile anterioare, era convinsă că el e o reîncarnare a lui Einstein sau a lui Leonardo da Vinci.

– Pe lângă cea a veveriței?

– De ce nu? „E nevoie de multe vieți pentru plămădirea unui suflet...“ a spus Buddha.

– A făcut teste QI?

– Da. Și a ieșit tare prost. A fost notat cu douăzeci și trei de puncte din o sută optzeci, ceea ce se traduce prin „puțin debil“. Educatorii credeau că e nebun și că trebuie internat într-un centru specializat. Totuși eu știam că nu era nebun. Era doar „altfel“. Îmi aduc aminte că odată – nu cred că avea mai mult de unsprezece ani – mi-a spus că n-am să fiu în stare să fac patru triunghiuri echilaterale cu numai șase chibrituri. Să știi că nu e ușor, stai să încerci ca să vezi...

Bătrâna plecă la bucătărie, aruncă o privire spre ceainic și se întoarse cu șase chibrituri. Jonathan ezită un moment. Lucrul părea realizabil. Așeză cele șase bețișoare în diferite feluri, dar după câteva minute de încercări trebui să renunțe.

– Care e soluția?

Bunica Augusta se concentrează.

– Ei bine, cred că de fapt nu mi-a dezvăluit-o niciodată. Nu-mi amintesc decât de cuvintele pe care mi le-a spus, ca să mă ajute la rezolvare: „Trebuie gândit în mod diferit, nu așa cum se obișnuiește, altfel nu ajungi la nimic.“ Îți închipui, un mucos de unsprezece ani să debiteze astfel de chestii! Oh! Mi se pare că aud fluieratul ceainicului. Probabil că s-a încălzit apa.

Bătrâna se întoarse cu două cești pline cu un lichid gălbui foarte parfumat.

– Știi, îmi face plăcere că te văd interesându-te de unchiul tău. În zilele noastre oamenii mor și nu se mai știe nici măcar că s-au născut.

Jonathan lăsă chibriturile și sorbi delicat de câteva ori din ceaiul de verbină.

– Și pe urmă ce s-a întâmplat?

– Nu mai știu. După ce și-a început studiile la universitatea de științe n-am mai știut nimic de el. Am auzit vag de la mama ta că și-a luat în mod strălucit doctoratul, că a lucrat pentru o societate de produse alimentare, că după aceea a plecat în Africa, apoi că s-a întors și locuiește pe Strada Sibariților, iar de atunci nimeni nu a mai auzit de el până când a murit.

– Cum a murit?

– Ah! Nu știi? O poveste incredibilă. Toate ziarele au scris despre asta. Închipuie-ți că a fost omorât de niște viespi.

– De viespi? Cum așa?

– Hoinărea singur prin pădure. Probabil că a deranjat, fără să vrea, un roi. S-au năpustit asupra lui. „N-am văzut niciodată o persoană cu atâtea înțepături!“, ar fi zis medicul legist. A murit cu 0,3 grame de venin la litrul de sânge. Ceva ce nu s-a mai văzut.

– Are un mormânt?

– Nu. Ceruse să fie îngropat în pădure, sub un pin.

– N-ai nicio fotografie?

– Ba da, colo, pe perete, deasupra comodei. La dreapta e mama ta, Suzy (ai mai văzut-o așa tânără?). Iar la stânga e Edmond.

Edmond avea un început de chelie, o mustață mică și ascuțită, iar urechile, fără lob, à la Kafka, depășeau nivelul sprâncenelor. Zâmbea cu maliție. Un adevărat drăcușor.

Lângă el, Suzy era de o frumusețe strălucitoare în rochia ei albă. Se măritase cu câțiva ani mai târziu, dar ținuse să-și păstreze numele de Wells. De parcă n-ar fi dorit ca bărbatul ei să-și lase urma numelui asupra progenerurii sale.

Uitându-se mai de aproape, Jonathan băgă de seamă că Edmond ținea două degete ridicate deasupra capului surorii sale.

– Era tare poznaș, nu?

Augusta nu răspunse. Un vâl de tristețe îi încețoșase privirea când revăzuse chipul radios al fiicei sale. Suzy murise cu șase ani în urmă. Un camion de cincisprezece tone condus de un șofer beat îi împinsese mașina într-o râpă. Agonia durase două zile. Dorise să-l vadă pe Edmond, dar Edmond nu venise. Și de data asta era plecat...